

SJÄLVSÅDD

ÅRSBERÄTTELSE

växtkraft i mellanrummet

Själsådd är ett biologiskt fenomen. Att själså sig är varandets DNA. Alla kulturellt organiserade strukturer uppfattar själsådden som störande, inkräktande på befintliga överenskommelser. I denna skillnad mellan biologi och kultur uppstår ett mellanrum.

Här har vi vårt labb.
Ängslighet passar inte här.
Get Real! Stå ut i dubbel bemärkelse!
Färga tillvaron med ett kunnande.
Ett annat kunnande.

Ruderatmark, på engelska brownfield, är ett tillfälligt mellanrum som ofta har ingått i en ekonomi som inte längre har bärighet. Platsen lämnas åt sitt eget öde under en övergångsperiod till något ännu okänt sammanhang. Denna tillfällighet ger plats för en lågintensiv omförhandling av begrepp som grogrund, identitet, bärighet, experiment, livskänsla, innovation, medkänsla, lek. Social och ekonomisk uthållighet.

innehåll

introduktion	3
affärsstrategier.....	4
tillgångar.....	5
i själva verket.....	6
förflyttning.....	7
friendlygruppen.....	8
exempel.....	9
uthållighet.....	11
moral.....	12
pengar.....	13
thinking & doing.....	14
framtider.....	15

Friendly

Årsberättelse, självsådd, är författad av Madeleine Tunbjer och Lars Noväng
Mer info om beskrivna verksamheter finns på: www.friendlygruppen.se och www.plan3studio.com

Självsåddsprojektet är genomfört med generöst stöd från

Kultur Skåne

introduktion

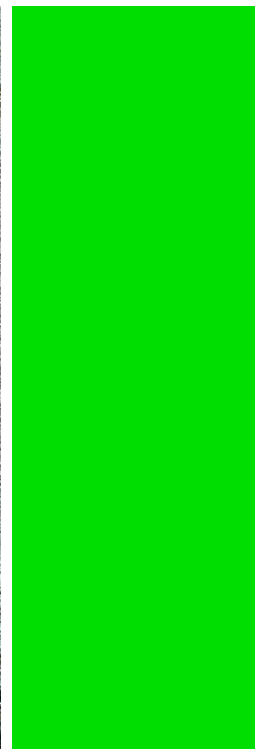
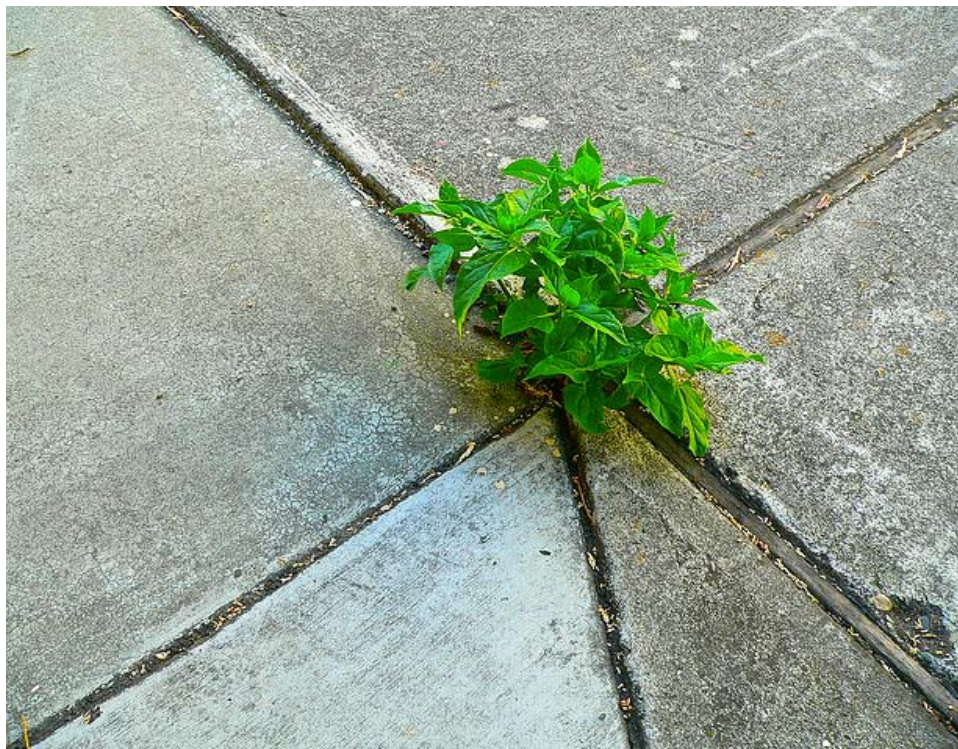
Plan3 har under några år fungerat som en think & do tank för samhällsutveckling. Det senaste året har vi, med stöd av Kultur Skåne, undersökt fenomenet självsådd som verktyg för innovation.

Vi lever i ett annat landskap. Vi lever i andra kulturella kontexter. Ekonomi och arbete definieras fortfarande av ett tillväxsystem, fast det befinner sig i kris. Här uppstår självklart glipor och problemställningar. Glipor mellan global och lokal ekonomi. Mellan kulturella identiteter och geografiska omflyttningar. Mellan trygghetssystem och förändringsprocesser. Mellan allas rätt till drägliga livsvillkor och planetens uthållighet. Mellan lönearbete och konsumtion eller produktion av smart framtid (i nya organiska och interaktiva strukturer). Vårt konstnärliga fält är just i gliporna, i mellanrummen, i den ruderatmark som uppstår mellan situation och lösningar.

Komplexitet kräver mod. Komplexitet kväver att fler deltar som "conducters"

dvs som både konsumenter och producer av förändringsarbete. Bara då kan vi förstå hur. Bara då kan vi hitta lösningar som bäst kan verkställas av berörda. Metafrågorna måste självså sig i begripliga vardagsstrukturer. Omvandlas till makt att förstå, ändra och förvalta. Konstnärsrollen får ny innebörd när man aktivt lämnar ifrån sig den. Livskänsla, mental rörlighet, handlingsförmåga, produktivitet och elasticitet är produktionsmedel vi ger bort till människor som här och nu bär konsekvenserna av pågående strukturomvandling. Att göra mottagare till avsändare blir ett ovanligt radikalt påstående.

Självsådd i ett starkt sektoriserat, urbaniserat och överbelastat landskap hittar grogrund just i gliporna. Härifrån är sikt-fältet något annorlunda, härifrån kan man utveckla en konstruktiv utanförblick som i sin tur kan bli en förhandlingsbar tillgång. Ett självpåtaget eller ofrivilligt handlingsutrymme kan leda till andra former av entreprenörskap. Det handlar om makten att kunna exploatera just detta.

affärsstrategier

Plan3 bedriver fria undersökningar med radikala förtecken i gränslandet mellan konst, innovation, ekonomi och politik. En sorts grundforskning som per definition är svår att finansiera med bidrag. I de ekonomiska ödemarkerna mellan olika strukturer har vi grundlagt vårt intresse för affärsutveckling i mellanrummet.

När vi arbetar försöker vi undvika målstyrda projekt, eftersom linjära processer inte intresserar oss. Våra viktigaste undersökningar, både individuellt och inom Plan3, har alla varit komplexa och långa processer som vi själva finansierat. Så har vi exempelvis utvecklat våra koncept för bottom-up innovation.

Arbeten vi gjort i projektform med stöd av Vinnova, Statens kulturråd, Nordisk Kulturfond, EU, Region Skåne eller olika kommuner, har gett en inblick i hur bidragsstrukturen många gånger kan begränsa utrymmet för innovation, bl a genom att missgynna fria aktörer. Projektstöd förutsätter egentligen finansierad basverksamhet, vilket alltid ger etablerade organisationer en konkurrensfördel (inom det underfinansierade kulturstödsområdet blir detta extra tydligt). Ett annat problem är att projektfinsiering otvivelaktigt

gynnar processer som leder till förväntade resultat. Något som är mindre lyckat ur ett innovationsperspektiv.

Inom Plan3 finns en lång erfarenhet av företagande och vi har på olika sätt integrerat entreprenörskap och konstnärskap i ett flertal projekt. Vi har självsått oss i det Skånska innovationssystemet, synliggjort vår kompetens och skapat kontakter. Som ett resultat av detta, blev vi våren 2010 inbjudna av Arbetsförmedlingen till metodutvecklingsprojektet Trefas. Något som inte innebar projektstöd i vanlig bemärkelse, men väl en möjlighet att utveckla ett företagande byggt på våra idéer, undersökningar och värderingar. Vår självsådda strategi har skapat betydligt bättre förutsättningar att genomföra en praktisk undersökning av affärsutveckling i mellanrummet, än vad en projektfinsiering skulle ha medgivit.

I skarpt läge har vi kunnat pröva hypoteser kring gåvoekonomins möjligheter på marken och inte bara på nätet; vi kan nu också utveckla strategier för en "vänlig" ekonomi i konkurrens med andra näringsverksamheter.

Vi hävdar att konstnärliga strategier kan generera innovativt entreprenörskap. Vår egen praktik avspeglar detta: get real, play, mean business!

Genom att vi vågat ta den moraliska risken att finansiera vår undersökning inom en problematisk arbetsmarknadsåtgärd, har vi kunnat bygga upp Friendlygruppen - en liten koncern som har etik och innovation som drivmedel och som kan växa snabbt och entreprenöriellt. Plan3 har inflytande över idéinnehållet genom styrelsenärvaro i samtliga företag och föreningar som ingår i gruppen. Den ekonomiska föreningen Friendly Development Group och dess ägarföretag utgör en skalbar modell för framtida avknoppningar av bärkraftiga verksamheter som skapas i vår kuvös. Vi beräknar att Friendlygruppen kommer att omsätta c:a 4 MSEK det första verksamhetsåret. Kultur Skånes bidrag till Självsådd motsvarar knappt 2% av omsättningen under det år vi arbetat med undersökningen. Relationen ger perspektiv på ovanstående resonemang, men utan stödet hade vi inte haft möjlighet att kunna betrakta och utveckla vårt eget koncept på detta djupgående sätt.

tillgångar

Människor är den verkliga tillgången i ett innovationsperspektiv. Människor i vår portfölj representerar samhällets informella tillgångar, ett kraftfält som när det sätter sig i rörelse, kan lyfta frågor på helt andra sätt än de formella strukturerna.

Underifrån. Med kontaktytor till det som behöver göras, till konsekvenser och ansvar. Vårt arbete handlar om att frigöra tillgångarna. Vi är idag runt 70 personer som tillsammans försöker förstå och omsätta innovationsperspektivet.

i själva verket

Vi har valt att arbeta med begreppet självsådd utifrån vårt starka intresse för mellanrummen och dess möjligheter. Frodig och motståndskraftig växtlighet som tagit över ett stycke ruderatmark ger en slagkraftig bild av vad förändring och livskraft handlar om.

Vår undersökning har fört oss långt in i arbetsmarknadspolitikens vindlingar och låtit oss möta och arbeta tillsammans med en stor mängd intressanta och spännande människor, som har gett oss ovärderliga bidrag till både vår praktik och vår analys. En bit in i undersökningen gjorde vi en avgörande upptäckt kring vår egen roll, nämligen att vi också levde begreppet självsådd när vår egen praktik växte och förändrades organiskt inuti den egna undersökningen. Vi hade helt enkelt självsått oss i ett mellanrum som vi fått syn på, ett mellanrum där vi också kunnat fördjupa vår förståelse kring hur vi som konstnärer kan bidra konstruktivt till samhällets omställning. På vägen har vi upptäckt en spricka i den institutionella konstteorin och fördjupat vår ständigt pågående undersökning kring hur konsten kan erövra nya politiskt/ekonomiska agentskap i kreativa brott mot rådande strukturella föreställningar om vad som är möjligt - eller tillåtet - att göra i konstvärlden, eller inom kultursektorn.

Många skulle invända att arbetsmarknadspolitik och affärsutveckling väl knappast är ett mellanrum, men när vi flyttar vår konstnärliga praktik dit blir det ett mellanrum; ett rum där vårt sätt att tänka och arbeta som konstnärer får be-

tydelse genom vår *annanhet*.

I detta rum uppstår också en klar distinktion mellan konstföretagande och *företagande som konst!*

Under många år har vi på olika sätt försökt lyfta fram värdet av konceptuella konstnärliga praktiker i sammanhanget förändrings- och utvecklingsarbete. Under resans gång har det blivit mer och mer tydligt för oss att det är absolut nödvändigt att stå fast vid och betona att det vi gör är just konst - och då särskilt när vi befinner oss i en kontext helt utanför "konstvärlden" - eller gör gestaltningar som normalt inte brukar förstås som konst. Hela förloppet, från idé via undersökning till gestaltning är en konstnärlig process och skall som sådan betraktas. De resultat vi uppnår är unika, just därför att drivkraften kommer ur våra konstnärliga undersökningar - som söker nya gestaltungsformer.

Detta är kärnan i vårt arbetssätt. Detta ger processerna sina entreprenöriella kvaliteter. Detta ger också vår konceptuella praktik sitt värde ur ett innovationsperspektiv.

När vi nu presenterar vårt aktuella verk, har vi valt årsberättelsen som form, eftersom verket är ett företag (egentligen en liten koncern).

Detta skiljer inte Friendlygruppen från någon annat konstnärlig gestaltning, när det gäller mötet med "en publik". Verket kan beskrivas som elastisk social skulptur, assemblage, cross-overs, långsträckt performance, eller alla fyra. Det är byggt i blandat material.

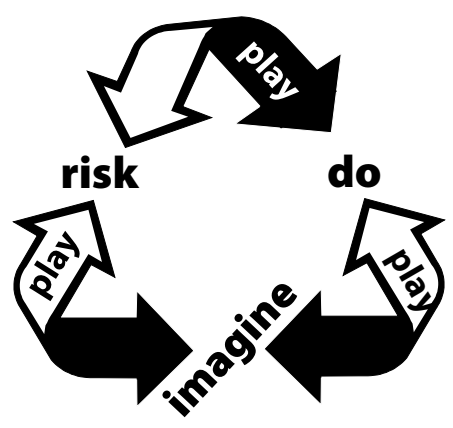
Vid sidan av oss själva utgörs materialet av den svenska arbetsmarknadspolitik. En statlig myndighet - Arbetsförmedlingen. Ett metodutvecklingsprojekt, finansierat av EU, genom ESF-rådet. Ca 70 långtidsarbetslösa människor i olika åldrar, av olika kön och etnicitet, med olika utbildningsbakgrunder, livserfarenheter, förhoppningar och rädslor. Statliga subventioner, lokala och regionala utvecklingsbehov. En undersökning om konstens möjliga roll i samhälls- och affärsutveckling som förändringsprocess. För att bara nämna några exempel.

Inifrån betraktat har verket varit - och är - lynnigt, svårfångat, oskönt ibland, stundom vackert och poetiskt, i alla lägen svårarbetat, svårt att beskriva, att kommunicera... Listan kan göras mycket längre. Om vi föreställer oss att processen hade haft som mål att gestaltas som en oljemålning, med titeln "*Friendlygruppen*", skulle vi fått finna oss i att bli ständigt bortskrapade och övermålad, ibland till och med sönderskurna - samtidigt som vi förde penseln...

Att vara i detta predikament och samtidigt försöka definiera processen kring - och bevekelsegrunderna bakom - verkets tillblivelse och fortsatta liv är sanerligen en utmaning. Årsberättelsen är vårt sätt att beskriva vad vi skapat denna gång, samtidigt som vi varit utsatta för det: ett varande i själva verket.

förflyttning

friendlygruppen

Under våren 2010 självsådde sig Plan3 i projektet "trefas", ett rikstäckande metodutvecklingsprojekt som drivs av Arbetsförmedlingen med EU-stöd.

AF:s projektgrupp fick en presentation av vår idé Friendly Support, en alternativ verksamhet för långtidsarbetslösa i jobb- och utvecklingsgarantin. Vår utgångspunkt var - och är - kritik av fas 3-åtgärdens inlåsnings effekter. Friendly Support skulle skapa ny rörlighet genom att låta arbetslösa erbjuda sin kompetens gratis till andra behövande, vilka också hamnat i underläge. På vår hemsida beskrev vi idén: *"Friendly Support kommer att kompetensutveckla exempelvis nyetablerade småföretag, kulturverksamheter och ideella föreningar. Dessa kan erbjudas kostnadsfritt stöd av Friendly Supports konsulter: erfarna och kunniga personer, som av strukturella skäl hamnat utanför den reguljära arbetsmarknaden."*

Plan3 bjöds in att delta i projektet, förutsatt att vi var beredda att bli anordnare av fas 3-sysselsättning i Skåne. En plan för uppstart av verksamheten gjordes tillsammans med Arbetsförmedlingen. Vi började med 15 deltagare i Kristianstad. Efter en månad rekryterades lika många till. Kort därefter öppnade vi verksamhet också i Brösarp, inriktad på landsbygdsutveckling och i Landskrona, där vi fokuserar på stadsutveckling. I Landskrona samarbetade vi till en början med Coompanion, som dock efter tre månader drog sig ur och överlät hela driften till Plan3. I början av sommaren hade vi ca 60 deltagare, en siffra som därefter varit relativt konstant. Vid det laget hade vi också slutat tala om deltagare och i stället fått en stor mängd medarbetare.

Under hela projekttiden har vi varit noga med att erbjuda alla som rekryterats en reell möjlighet att utforska och hantera sin situation mer kreativt. Att omedelbart erbjuda kompetens externt som vi först tänkte, visade sig svårframkomligt. I stället har vi byggt upp ett labb där vi gemensamt idéutvecklar och startar solidariska verksamheter. Som på sikt kan skapa ekonomi och nya jobb.

Tittar man i backspegeln på vår undersökning, har vi lyckats över förväntan.

När vi självsådde oss i ett arbetsmarknads-politiskt projekt tog vi vårt koncept vidare, samtidigt som vi kunde fördjupa och utveckla våra metoder.

Den idé som Plan3 i början av 2010 beskrev i ett konferensrum på Arbetsförmedlingen, är ett år senare gestaltad som Friendlygruppen. En koncern där vi i skarpt läge arbetar med samhälls- och affärsutveckling, tillsammans med människor som normalt inte tillfrågas i sådana sammanhang. Friendlygruppens labb rymmer en fantastisk och mångdimensionell blandning av folk med olika kompetenser, erfarenheter och egenskaper. De representerade nyss det s.k. utanförskapet. Nu är de i stället initiativtagare till konstruktiv omställning och tar konkreta initiativ i samhällets pågående strukturomvandling. Anslaget rymmer påståendet att ett oväntat avant-garde kan framträda just i mellanrummet. Och att det därifrån går att ta nästnasta steg direkt.

För Plan3 har kopplingen till Trefas-projektet inneburit ekonomi, men också ett kraftfullt utvecklingsstöd. Framst från den mycket progressive AF-tjänstemannen Dan Ribbenborg, som har fungerat både som medarbetare och bollplank. Genom vårt val att bedriva undersökningen "självsådd" i detta skarpa läge, har vi kunnat fördjupa våra koncept för social innovation och empowerment. Något som utan tvekan bidragit till både idéutveckling och innehåll. De olika verksamheter som börjat ta form inom Friendlygruppen är alla i utvecklings- eller uppstartsfas och mycket återstår naturligtvis att göra, men vi är oerhört stolta över att så mycket kunnat växa fram på så kort tid!

exempel

Beautiful Laundrettes

“1985, mitt under yuppietidens högkonjunktur, hade konst blivit en given agent för densamma. Konstnärer som Jeff Koons kom från Wall Street. Konstens primära roll var som investeringsobjekt. Jag gick på konstakademien i Amsterdam och kände mig helt ointresserad av ta en roll i konsten som projektion för marknadsökonomi. Stephen Frears hade premiär för sin film ”My Beautiful Laundrette”. Den handlade om en tvättomat i Thatchers England med alla den tidens samhällsfrågor representerade. Jag blev så inspirerad att jag utvecklade ett koncept för ett galleri i form av en tvättomat där verket var den vardag av människor, smutsiga kläder, doft av tvättmedel och tillfälliga samtal om stort och litet som utspelar sig där. I detta projekt stadfästes hela min fortsatta konstsyn. Jag hade inte pengar att genomföra konstprojektet och tiden var inte mogen. 26 år senare sitter jag och bollar lösningar med H, en kvinna i vår grupp som deltar i vår stadsdelsutveckling i ett miljonprogramsområde i Kristianstad där hon själv bor. Bemannad tvättstuga handlar projektet om. En social mötesplats med fik och syateljé för kläder som behöver lagas. Anledningen är den egna erfarenheten av tvättstugor som inte fungerar, om rädsla för att vistas i mörka källargångar ensam - en rädsla som hon delar med alla de immigrantkvinnor som inte vågar/får befinna sig på sådana isolerade platser. H vet inte om det, men hon tar över ett ofullbordat verk och återbördar det till ett sammanhang som reflekterar en annan period där samhällets klyftor fortfarande finns representerade - och kunde debatteras - i den gemensamma tvättstugan. Även om det kanske inte går att genomföra så har vi båda förflyttat oss, var för sig och tillsammans. Kanske utvecklar vi istället en kommersiell tvättstuga

och syateljé som ett samhällsentreprenörsföretag där principen är att ta betalt av de rika och fördela bland de obemedlade i form av avlönat arbete.” (Madeleine T)

Konst i väggen

Ingen fiber har bättre isoleringsegenskaper än fårullsfibern. En förmiddag i Brösarp berättar en av våra medarbetare vilket helvete det är att göra sig av med skräpullen som inte går att sälja till textilproduktion. Den ruttnar inte, den brinner inte, ger ingen ekonomi - bara besvär.

Men kan man inte göra isolering till hus av den, undrar vi? Det kan man, visar det sig efter en hel del research. Produktion finns på några ställen i Europa men framförallt i Australien och på Nya Zeeland. En maskiningenjör, en kemist och två konstnärer slår sina kloka huvuden ihop och tar beslutet. Vi gör det, vi startar en sådan produktion här i vårt landsbygdsutvecklingsprojekt på Österlen. Ett år senare har våra utsända varit i Shanghai och undersökt produktionsprocesser, deltagit på mässor, varit i Frankfurt och knutit värdefulla kontakter kring en särskild produktionsteknik, testkört en annan teknik i Litauen. Vi har skolat oss, byggt ett enormt nätverk, och blivit

svensk representant för ett Walesiskt fårullsisoleringsföretag. Vi har fått drygt en halv miljon kronor i Leaderpengar för förstudien och ett första genomförandeprojekt inom vilket vi ska utveckla både insamling av ull i Sverige och vår egen unika produkt. När produktionslinan är klar ställer vi ut allt på ett konstmuseum. Martin Schibli t ex är intresserad av vår koppling mellan konst och verklig ekonomi. ”Konst i väggen, inte på” heter konstprojektet. IsoLen heter produkten: www.isolen.com Produktutveckling som förenar fårnäring med byggsektor och besöksnäring – för uthållig landsbygd och hållbar framtid. IsoLen har sitt huvudkontor i Tomelilla.

Leve Tanten

”Tant allt och konsten att överleva” är ett projekt som inhämtar kunskap från äldre kvinnor. Några av våra kvinnliga medarbetare har under våren gjort delprojektet Mors Recept ute på olika äldreboenden. Det har handlat om att tillvarata äldre kvinnors kunskaper, från hur man kokar soppa på svalbon, vänder kragar, till hur man rengör madrasser med bikarbonat och underlättar underlivsbesvär med avkok på Rölleka. En svulstig resa i uthållighet och livskonst på knappa villkor.

exempel - forts

En muntlig och sinnlig kunskap om hållbar utveckling fungerade långt innan den postmoderna människan förstått meningen med uthålliga lösningar. Tant allt och konsten att överleva lånar sig både till bok och utställning. Projektet utvecklas både i Tomelilla och i Kristianstad.

Stadsodling

Vi samarbetar med Odlingsnätverket i Seved i Malmö. Vårt medialab har utvecklat både hemsida och kartor. Sprunget ur "Barn i Stan" har ett nätverk av stadsodlare och fastighetsägare formats som odlar upp grässträngar och innergårdar med ätliga grödor. Odlingsnätverket är en ideell förening, men nu kopplas även en ekonomisk förening "Odlar i Stan" till ett mer direkt samarbete med gatukontoret och MKB i andra delar av Malmö. Dessa och andra interaktiva kartor samlas som en Friendly Produkt under namnet *Axmaps*, byggd på en Google Maps-applikation.

Smart framtid

"*Smart framtid - nu*", är en webbaserad portal om småskalig uthållighet runt om i världen. Sidan är fortfarande under uppbyggnad.

Vårt medialab utvecklar hemsidan och tanken är att den ska fungera som inspiration och idébank här i Sverige. Mitt i en dystopisk värld utvecklas en massa småskaliga lösningar som på olika sätt kan bidra till en större mental uthållighet, genom att inge en känsla av hopp, av egenmakt och kollektivets kraft. www.smartframtid.nu Här samlas lösningar som berör social ekonomi, grön design, grön energi och grön ekonomi. Vårt medialab har sitt huvudkontor i Landskrona.

Detox

I Vinslöv har vi en verkstad för 'expanding minds'. Den riktar sig till nya medarbetare från nordöstra regionen som stått långt från arbetsmarknaden under väldigt lång tid. Här kan man få tid att frigöra sig från mental felprogrammering och bli sig själv. Att vara sig själv är det mest effektiva produktionsmedlet. Genom att återbörda denna förmåga till våra nya medarbetare investerar vi skattemedel i verkligt uthållig framtid.

Recycling

"MacGyver Remakes" är en dataverkstad i bästa Mad Max-anda.

Verkstaden utvecklas just nu i våra nya lokaler i Kristianstad. Här byggs gamla datorer om till nya. Maskinerna utrustas med Linux och vårt mål är att skänka dem till familjer som inte har råd att köpa datorer till sina barn.

Fler samarbeten och idéer

Vi har inlett samarbete med Göinge Näringsliv och blir därmed en aktör med tillgång till deras omfattande nätverk för utveckling av Skåne Nordost, inklusive Stenriket. Detta kommer att ge oss kraftigt ökade möjligheter att stödja landsbygdsutvecklingen i nordöstra Skåne.

Vi förhandlar med Socialförvaltningen i Kristianstad om att starta ett labb för ungdomar i mellanrummen. I våra nya lokaler.

I lite lösare form utvecklas också ett antal ansatser till större projekt. Exempelvis avloppsrening i norra Chile, turiststråk på Österlen och generationsväxling/matchning i Skåne Nordost.

Vi har också flera nya riktigt starka affärsidéer inom begreppet uthållighet som vi håller på att formulera. Vi återkommer när de fått lite tydligare konturer.

uthållighet

Hållbar utveckling är i dag på allas läppar. Vi vill inte tala om hållbarhet, eller ens sträva efter det.

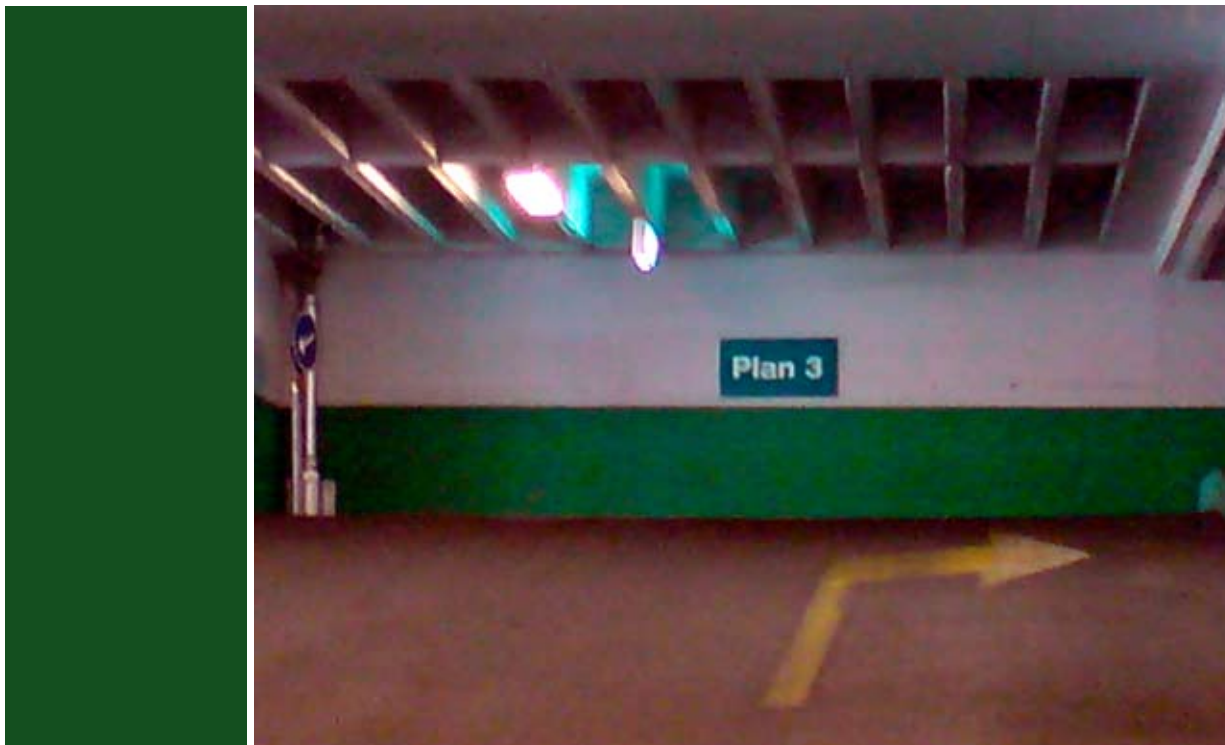
Begreppet hållbarhet rymmer ett kulturellt betingat utvecklingstänkande som strävar efter permanenta, bärkraftiga strukturer. Ett tänkande som har sina rötter i industrisamhällets tradition av militär organisering och i föreställningar om brist och hot. De som växt upp med sagan om de tre små grisarna och den stora stygga vargen väljer gärna boendeformer som skapar omfattande koldioxidutsläpp. Och man vill gärna att Spara ska hålla i börser, trots att Slösa tycks ha en bättre strategi för ett modernt företagande. Bakom talet om hållbarhet döljer sig en ohållbar strävan efter permanens. Därför vill vi inte använda begreppet.

Vi talar i stället om uthållighet. En uthållighet som bygger på elasticitet, rörlighet, flexibilitet; på ett bejakande av flöde och förändring. En uthållighet som handlar om positivt risktagande, byggt på drömmar, lek och mod. Som handlar om förmågan till förflyttning, om ödmjukhet och lärande. Om fantasi. Om att ständigt våga pröva det omöjliga för att få syn på det möjliga.

Uthålligheten måste vara såväl social, ekonomisk som miljömässig. I just denna ordning. En social uthållighet - trygga, fredliga, nyfikna och flexibla relationer mellan allt från individer till stora grupper - ger förutsättningar för en ekonomisk, byggd på insikten att alla gynnas av en rättvisare fördelning. På den sociala och ekonomiska uthålligheten följer naturligt den miljömässiga. Som en konsekvens, eftersom det är en bra och nödvändig affär, på sikt den enda möjliga.

Friendlygruppens framväxt är ett exempel på hur Plan3 arbetar med uthållighet i praktiken. Friendly.

moral

Vi hoppar över kapitlet om värdegrund. Vi talar hellre om moral. För vi tror att moral är en bra affärsidé.

Tillväxtekonomin, kryddad med en postmodern Gordon Geccomentalitet, är inte längre konstruktiv. Greed isn't good anymore. Tillvaron är i stark förändring, både socialt, ekonomiskt och klimatmässigt. Behovet av förändringsarbete och omställning är stort. Rådande strukturer står handfallna inför utmaningarna. Men i mellanrummet tar dynamiska aktörer initiativ till uthållig förändring. Vad som pågår är olika försök till social och ekonomisk mobilisering, vid sidan av, på glömda platser.

Vår undersökning visar att makt är centralt i allt förändringsarbete, ända ned på mikro-nivå. Det finns gott om ansvarlösa makthavare, men detta tar inte bort den starka kopplingen mellan makt och ansvar. Den som är maktlös kan göra anspråk på mer makt, ge-

nom att ta ett spontant ansvar för att förändra sin och andras situation. Detta har inte bara politiska implikationer. Det är också intressant ur vårt innovationsperspektiv.

De förändringsverktyg som Plan3 utvecklat, bygger alla på principen att en beredskap att ta konsekvenserna medför ett ökat utrymme för anspråk.

Ett proaktivt ansvarstagande är nyckeln till större frihet, som ger ökad rörlighet, vilken gynnar kreativitet och entreprenörskap, uthållig och nyskapande affärs- och samhällsutveckling et cetera. Att ta ansvar och visa solidaritet leder alltså till mer innovation, uthålligare ekonomi och bättre affärer - inte tvärtom som de flesta av oss haft för sig ända sedan J.R. gjorde sin entré i västerlandets TV-rutor för trettio år sedan. Ansvarstagande är också liktydigt med risktagande, vilket kan förklara varför solidaritet och entreprenörskap ofta hänger samman.

Att svara an medför att man visar sig beredd att stå för något, ta konsekvenserna, löpa risken att ha fel eller förlora. Man vågar lämna en skyddad plats - sin Comfort Zone - och ställa sig naken på en bana där det råder "skarpt läge".

Vi kallar det för "Get Real". För det är då, när det är "på riktigt", med riktiga insatser, riktig ekonomi, riktiga faror, riktigt ansvarstagande, som förändrings- och innovationsarbetet kan ta riktig fart.

Det är vår moral.

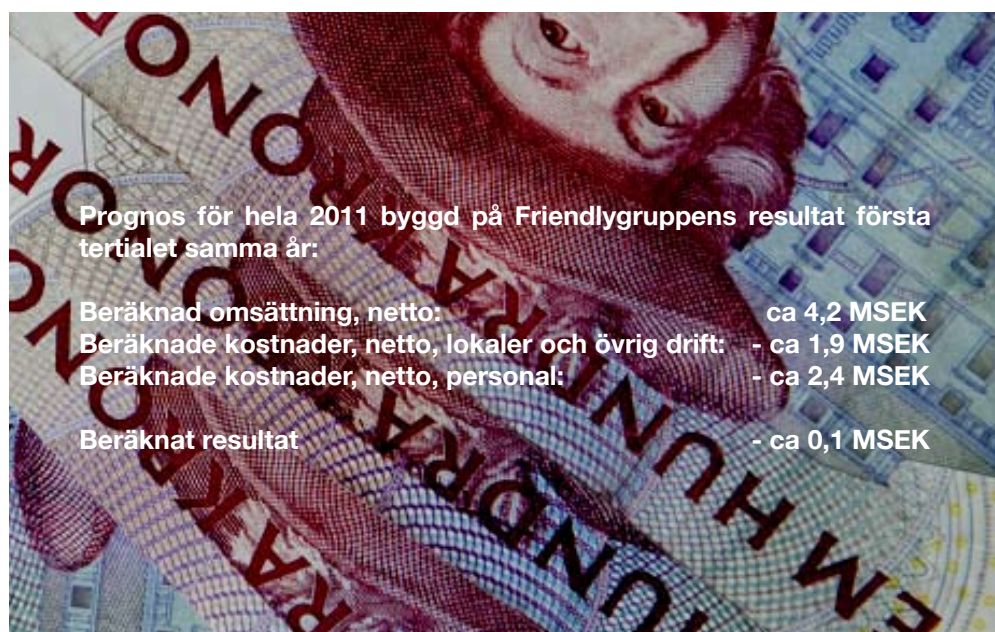
pengar

Vår årsberättelse är en beskrivning av ett projekt och ett konstverk och är ingen ekonomisk redovisning. De företag som ingår i Friendlygruppen lämnar sina årsredovisningar till Bolagsverket när det förlängda första räkenskapsåret är tillända vid årsskiftet 2011-2012

Friendlygruppen består i dag av fyra företag och en ideell förening. Lejonparten av verksamheten ligger i en ekonomisk förening: *Friendly Development Group*, som ägs av de tre bolagen *Friendly Development AB*, *Uppdragstagarna Sverige AB* och *Octava*. *IsoLen ideell förening* ingår också i gruppen. Hela konstellationen är ett socialt företag, främst genom att inte vara vinstdrivande - överskott i verksamheten skall återinvesteras i den egna eller liknande verksamheter, inte tas ut som exempelvis aktieutdelning. Detta står inskrivet i bolagsordningarna. Ekonomin innevarande verksamhetsår verkar gå mot ett mindre underskott, vilket är naturligt eftersom vi gjort och gör stora investeringar - främst i personal men också i ett antal lokaler. Friendlygruppen tillför för närvarande arbetsmarknaden 6,75 heltidstjänster på årsbasis. Vi har mer än dubbelt så stor personalstyrka, än vad som krävs i arbetsförmedlingens nya och hårdare krav på anordnare i jobb och ut-

vecklingsgarantin. Vår verksamhet uppfyller samtliga kriterier för att få leverera olika tjänster till myndigheten, exempelvis sysselsättningsplatser och arbetsträning i jobb och utvecklingsgarantin. Flera av våra anställda inbringar också företaget subventioner i form olika typer av anställningsstöd.

Verksamhetens omsättning utgörs i dag huvudsakligen av statsbidrag som betalas ut inom det arbetsmarknadspolitiska området. Vi avvaktar nu utvecklingen vad gäller fas 3-åtgärden. Kan Friendlygruppen ta in ett antal nya deltagare i verksamheten efter sommaren, bör vi kunna vända det väntade underskottet i ett litet överskott och sikta på fortsatt expansion och förbättringar av innehållet. Om så inte sker blir vi tvungna att omstrukturera, göra neddragningar på personalsidan, samt - ifall det blir ett stopp för eller kraftigt minskade bidrag till anordnare - avveckla verksamheten helt och hållet, alternativt formulera om innehållet så det passar andra behov hos kunden. Oavsett åt vilket håll utvecklingen går kommer Friendlygruppen att ytterligare förstärka sin verksamhet som idélabb för samhällsbygge, just för att komma bort från beroendet av att finansieras som anordnare av arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Prognos för hela 2011 byggd på Friendlygruppens resultat första tertialet samma år:

Beräknad omsättning, netto:	ca 4,2 MSEK
Beräknade kostnader, netto, lokaler och övrig drift:	- ca 1,9 MSEK
Beräknade kostnader, netto, personal:	- ca 2,4 MSEK
Beräknat resultat	- ca 0,1 MSEK

thinking and doing

I planen för Självsådd talade vi om att genomföra 3-5 riktade undersökningar, designprocesser, platsanalyser, brukarorienteringar eller liknande, med Plan3 Studio som bas. I och med att vi valde Friendlygruppen som form för genomförandet, blev dessa riktade processer fler och mer diversifierade.

Under året har idé- och verksamhetsutvecklingen inneburit dialog och/eller samarbeten med bland andra:

Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen Kultur

Arjumand Carlstein, socialantropolog, Malmö

Baisikeli, Köpenhamn

BDO revision

Black Mountain Insulation

Blue Bird Jazzclub, Kristianstad

Burning Man i Sverige

Centralsjukhuset, Kristianstad

Coompanion Skåne

EG Bygg, Vinslöv

Finsam, Kristianstad

Framtid, Helsingborg

Föreningen Barn i Stan, Malmö

Föreningen Kulturstaden, Åhus

Föreningen Ung Kultur, Kristianstad

Företagarna Kristianstad

Gröna Lammet ek för

Gårds Köpinge Hembygdsförening

Handelshögskolan Köpenhamn

Hasselberg Ekonomi & Internet

Hemfosa Fastigheter

Hyresgästföreningen

Hässleholms kommun, socialförvaltningen

Högskolan Kristianstad

Initiativ Landskrona

IT-stugan, Kristianstad

KKV Monumental, Malmö

Konstfrämjandet, Malmö

Kreative Byer

Kristianstads FN-förening

Kristianstads kommun, arbete och välfärdsförvaltningen

Kristianstads kommun, kultur och fritidsförvaltningen

Kristianstads kommun, näringslivskontoret

Kristianstads Sparbank

Kristianstadsbyggen, ledningsgruppen

Kultivator, Dyestad

Kultur Skåne

Landskrona kommun, socialförvaltningen

Landskronahem

Leader Skånes Ess

Leader, Ystad-Österlen

Lunds Universitet

Länsstyrelsen, enheten för landsbygdsutveckling

Maglehemsfestivalen

Malmberg

Malmö Högskola

Martin Schibli, Director of Exhibitions, Kalmar konstmuseum

Medborgarkontoret, Kristianstad

Metropolis Laboratory

MILA-mässan

Minc, Malmö Incubator

Mårten Strömquist, konstnär, Malmö

Neon Gallery

Nordeg, Nordic Evaluation Group

Norretull, Kristianstad

Odlingsnätverket Seved

Omtanken, Landskrona

Playing for Change

PRO Skåne

Public Globality Gardens

Region Skåne, näringsliv

Regionmuseet, Kristianstad

Scandinavian Nonwoven

Senior Ehrverv, Köpenhamn

Simrishamns kommun,

näringslivskontoret

Simrishamns kommun, socialförvaltningen

Sjöbo kommun, näringslivskontoret

Skabernäs Gods

Skånsk Arbetskraft, Helsingborg

Sofie Sweger, konstnär och

socialantropolog, Örum

Solgården Maglehem

Stadsdelsutveckling Gamlegården, Kristianstad

Sten Lindquist, varumärkesstrateg, Malmö

Supermarket, Stockholm

Textilhögskolan Borås

Thermal Fleece, Shanghai

Tomelilla kommun, näringslivskontoret

Tor Lindstand, professor i arkitektur på KTH

Tryckeriet ideell förening, Malmö

Unionen

Ystads kommun, näringslivskontoret

Ystads motorklubb

Zenith, Hässleholm

framtider

Symbolvärdet i begrepp som ruderatmark och självsådd är enorma. Här finns lediga, levande, rörliga, flyktiga, uppmärksamma, informella, komplexa och fria siktält.

Mellanrummet är en organisk plats, en elastisk och ömsesidig situation som kan bli mer kreativt uthållig än den toppstyrda samhällsarkitekturen. Mellanrummet rör sig i relation till allt det omges av. Så också vi, i vårt konstnärskap, som agenter mellan rummen.

De erfarenheter vi gjort under det gångna året både stärker och komplicerar vår hypotes att det går att ge bort avsändarrollen som aktiv handling, genom att bjuda in oinbjudna till de glipor och potentiellt kreativa möjligheter som uppstår i tider av förändring. I storföretag läggs både tid och stora resurser på R&D (research and development). Detta utrymme har vi gett bort till ca 70 personer som aldrig fått den möjligheten tidigare. Vi tror att det skulle vara samhällsekonomiskt smart att utveckla och nyansera vårt koncept. Det finns ca 24 000 personer - nästa år 48 000 - som i nuvarande strukturomvandling är och kommer att förbli föremål för arbetsmarknadspolitikens sista åtgärd, oavsett vad den heter. Vi visar att det går att kreativt ändra förutsättningarna så att dessa människor, som nu betraktas (och betraktar sig själva) som offer, kan ta roller som aktörer/konstruktörer i en nödvändig samhällsomvandling:

"In a transient, climate-changing future of emerging questions, we need to focus. On the complicated, organic, multiplying structure that doesn't comply accordingly with designs or other formal applications. We need to embrace structures that survive sudden unanticipated changes. Embrace spatial frames that allow learning from natural resilience. Embrace

cooperative resourcefulness and responsibility, built upon informal organization and simple economic relationships." (Kristy Revell, *Working with Informality*)

Komplikationerna i vår hypotes handlar om att det är svårt att, i flyktiga och osäkra tillstånd, ta ansvar för sin avsändarroll när man saknar både verktyg och förutsättningar. En fundamental upptäckt vi gjort är att den viktigaste förutsättningen handlar om hur stor risk man är beredd, alternativt förmår, att ta. Trygghetsbehovet hos våra medarbetare konsolideras ofta i en falsk trygghet som genererar en slags stelhet; en anpassning till att vara försörjd till priset av att inte ha någon framtid - bara dåtid. Den riskbenägenhet vi själva representerar växer av att utmanas i en trygg otrygghet där man endast kan falla tillbaka på sin egen rörlighet och kreativitet. Detta genererar en specifik skicklighet. Skillnaden i förutsättningar mellan oss och majoriteten av våra medarbetare får som konsekvens att vi i egenskap av konstnärer och innovatörer måste självså oss tillbaka in i vår ursprungliga roll. In i de mellanrum som uppstår mellan den situation vi verkar i (accelererad strukturomvandling) och de verk som dessa behöver, i form av förändrade sociala och ekonomiska kontexter. Vi har själva perspektiv och förmågor som ger oss den nödvändiga rörligheten, en rörlighet som vi förvaltar mest ansvarsfullt genom att vara i just rörelse. Våra tillfälliga medarbetare kan sedan komma att olika grad bli aktörer inuti denna rörlighet. Öppna en dörr på glänt in i ett annat och friare förhållningssätt.

Vi har alltså stärkt vår analys kring varför och hur man kraftfullt bör stärka och förtydliga konstnärsrollen i de sammanhang där vi verkar. Självsåddsprojektet har också gett oss en bredare över-

blick över vår egen praktik, dess möjligheter och svårigheter. Det har blivit tydligt för oss varför det genom åren varit så nödvändigt att arbeta i former som varit både ambivalenta och transformationsbenägna. Detta har helt enkelt krävts för att skapa nödvändigt utrymme i processerna. Men nu har vi kunnat skapa förutsättningar att verkligen tydliggöra vår praktik som konst. Därför har vi beslutat att låta de gamla varumärkena octava och Plan3 gå i graven eftersom båda präglats av den beskrivna ambivalensen - och därför troligen lätt kunnat uppfattas som otydliga.

Plan3 startade som ett projekt 2007 och vi betraktar nu detta som lyckligt avslutat. De senaste åren har planet fungerat som en tankesmedja i samarbete mellan Lars Noväng, Madeleine Tunbjer och Ola Paulson, samt under en period Mårten Strömquist. Arbetet med självsåddsprojektet har fört oss till en punkt där vi ser att vårt arbete nu ska ta sig nya former. Mårten jobbar med sitt eget konstnärskap och har precis gett ut en bok. Ola kommer att stärka sin praktik som ljudkonstnär under eget namn eller genom sin egen konstorganisation Konvoj Art. Lars och Madeleine övergår nu till att fullt ut arbeta som konstnärduo, under namnet **DODOTANK**. Friendly Development Group kommer att leva vidare som ett utvecklingsföretag under DODOTANK's ledning. Företaget är den första gestaltningen i det pågående arbetet "a Friendly Takeover".

Oavsett form(er) hoppas vi på mandat och förnyade samarbeten med Kultur Skåne, med Regionen i stort, liksom med andra agenter för förändring och utveckling, för att kunna fortsätta stärka vår konstpraktik - d v s konkret forskning kring social och ekonomisk innovation.

